Glas zaveznikov

Leto I - Št. 126 — Informacijski dnevnik A. I. S. — Cena 2 liri

TRST, sreda 14. novembra 1945

UREDNIŠTVO: Via S. Pellico 8 - Telefon št. 93854 in 94443

OGLASI: Cena za milimeter višine (širina ena kolona): trgovski L. 7, mrtvaški L. 18 (osmrtnice L. 36), objave L. 9, finančni in pravni oglasi L. 12. V vsebini lista (tekstni oglasi) L. 12. Davek ni vštet. Plačljivo vnaprej. Oglase sprejema izključno: S. P. I., Società per la Pubblicità in Italia, Trst, via Silvio Pellico št. 4, tel. 94044. Cena posamezne številke L. 2 (zaostale L. 4). Rokopisov ne vračamo.

ATTLEE GOVORI AMERIŠKEMU KONGRESU

Naloge za rešitev svetovnega miru - Truman predlaga novi kredit 1.350 milijonov dolarjev ustanovi UNRRA

Washington, 14. novembra

Britanski ministrski predsednik Clement Attlee je prekinil včeraj svoje važne razgovore o atomski energiji, ki jih ima v Washingtonu s predsednikom Trumanom in kanadskim ministrskim predsednikom Mackenzie Kingom ter se podal v ameriški kongres, kjer je govoril zbranim poslancem in senatorjem Združenih držav. V svojem govoru je opomnil ameriški kongres in ves svet, da bo človeštvo moglo živeti in preživeti samo v primeru, če bo pravočasno razumelo, da more naša civilizacija trajati le, če bo sprejela in izpolnjevala v mednarodnih in narodnih odnošajih krščansko načelo, da so vsi ljudje na svetu člani iste skupnosti. «Mislim, da mora ustanova Združenih narodov biti nekaj več, kot samo sporazum med vladami; postati mora izraz volje državljanov vseh držav na svetu».

Ameriški prispevek k zmagi

Ko je poudaril, da strateške meje, gorovje in oceani ne predstavljajo več nobene obrambe pred novodobnimi vojaškimi napadi, je Attlee izjavil: «V nekaj letih bodo nova napadalna orožja, katera danes izpopolnjujejo po svetu, lahko ogrožala katero koli točko na zemeljski obli. V zvezi s temi dejstvi, posebno pa zaradi atomske bombe, sem se začel razgovarjati z Vašim predsednikom Trumanom, da bi zedinila vse narode na svetu, ki bi preučili, kakšne oblike mednarodnega sodelovanja morajo prevzeti na sebe vsi, da se bo civilizacija mogla vzdržati pri življenju in da bomo lahko zagotovili varnost vsakemu človeku in vsaki deželi».

Ko je poudaril velik prispevek, ki so ga Združene države prispevale k zmagi v poslednji svetovni vojni, je Attlee rekel: «Četudi so Združene države najmočnejša sila na svetu, vendar ne ogrožajo nikogar. Vsi se zavedajo, da svojih ogromnih sil ne bo uporabila proti nikomur. Mislimo, da je treba uporabiti sile Združenih držav, Velike Britanije in vseh Združenih narodov samo v korist vsega sveta».

Clement Attlee je nato govoril o poslanstvu britanske delavske stranke: «Mogoče je kdo tukaj v Ameriki, ki misli, da socialisti streme za uničenjem svobode. To je velika zmota. Britanska delavska stranka sledi visokim vzorom gibanj, ki so odkritosrčni pristaši svobode, ki je vedno vladala v naši državi. V vsakem rodu je svoboda dobrina, katere si ni mogoče pridobiti drugače kot z bojem. Tisti pa, ki jo ogrožajo, niso vedno eni in isti. Verujemo, da mora vsak posameznik biti svoboden, da živi po svojem lastnem okusu, toda takšna svoboda predpostavlja, da ne ograža in ne uničuje svobode svojega bližnjega. Vedno je še in bo še ostalo izvestno polje za svobodno pobudo posameznikov, toda kadar posamezna velika podjetja dobe preveliko oblast, postanejo monopolistična ter jih imamo za preveč nevarna, da bi jih pustili v zasebnih rokah».

Sporazumevanje in strpnost

Attlee je pripomnil, da je obisk, katerega je pred štirideset leti naredil v londonskih predmestjih, vzbudil v njem stremljenje po izboljšanju socialnih razmer. Attlee je izjavil, da njegova oseba dokazuje, da angleška delavska stranka ne šteje v svojih vrstah samo pristašev iz delavskih vrst, ampak iz vseh narodnih slojev.

O notranji politiki svoje vlade je Attlee izjavil, da je prvi namen njegove vlade uvesti načrtno gospodarstvo. «Verjetno — je nadaljeval Attlee — vi ne boste opustili svojega gospodarskega ustroja, ki temelji na zasebni pobudi v gospodarstvu. Velike važnosti je, da se razumemo med seboj in da se razumemo z drugimi narodi, katere ustanove se razlikujejo od naših. Bistvenega pomena je, če hočemo zgraditi svet miru, da bomo v največji meri strpni, in priznamo, da naš namen ni uniformiranost, ampak enotnost in pestrost oblik. Če bi vsi bili enaki, bi to bil dolgočasen svet».

O svoji zunanji politiki je Attlee omenil: «Mislimo, da ni mogoče ustvariti v naši državi raja, zunaj pa pustiti svet v peklu. Takšno naše prepričanje ne prihaja samo iz našega nravnega čutenja, ki stremi za bratstvom vseh narodov brez ozira na rod ali vero, toda tudi iz popolnoma praktičnih ozirov. Stremimo za tem, da izboljšamo življenjske pogoje našega ljudstva. To moremo doseči samo s trgovanjem z ostalim delom sveta in kot dobri trgovci želimo imeti v svetu dobre razmere».

«Razen tega mislimo, da mir temelji na ugodnih razmerah v svetu in na načelu o dobrem sosedstvu».

Clement Attlee je govoril odločno in jasno pred veliko množico. Senatorji in poslanci se [illegible] s ploskanjem začetek njegovega govora, ko je povzdignil zasluge svojega predhodnika Winstona Churchilla in ameriškega predsednika Roosevelta. «V demokratičnih vladavinah so veliki možje last vsega ljudstva».

Sinoči ob 20.30 uri so veliki državniki zopet začeli z razgovori v Beli hiši. Tiskovni urad predsednika Trumana je javil, da bo predsednik sklical novinarje na sestanek, čim bodo razgovori s predsednikom Attleejem in Mackenzie Kingom končani.

Truman predlaga pomoč ustanovi UNRRA

Predsednik Truman je včeraj zahteval od ameriškega senata, da odobri novih 1.350 milijonov dolarjev za potrebe ustanove UNRRA. Predsednik je izjavil, da bodo dosedanja sredstva izčrpali do konca tekočega leta ter da dobave na račun teh sredstev ne bodo krile potreb dalje kot do začetka prihodnje pomladi. Poslanica, katero je poslal predsednik Truman, pravi, da so sredstva potrebna za financiranje dobav Beli Rusiji, Ukrajini, Poljski, Češkoslovaški, Jugoslaviji, Grčiji, Albaniji, Italiji, Avstriji, na Daljnem Vzhodu Kitajski, Koreji in otoku Formozi. Kitajska je najtežje vprašanje, ki ga mora zdaj rešiti UNRRA.

Winston Churchill o poslanstvu Francije

Pariz, 14. novembra

V govoru, ki ga je imel bivši britanski ministrski predsednik Winston Churchill pred Društvom za moralne in politične znanosti v Parizu, je izjavil: «Po preizkušnjah, ki smo jih premagali, ne smemo misliti, da se bomo takoj vrnili v normalne čase; kljub temu si pa moramo čestitati na uspehih zadnjega leta. Svet je videl, kako se je Francija vrnila v položaj popolne enakosti z drugimi velikimi svobodnimi narodi, ki tudi ljubijo mir. Kot veste, je moje upanje, da bo mogla vzkliti na ruševinah zmede nova in srečnejša Evropa. Kultura in predvsem sila Francije bo vreden prispevek tej častni nalogi».

Izvolitev De Gaulla za predsednika vlade

Enotna želja francoske zbornice

Pariz, 14. novembra

Nova ustavodajna skupščina je izvolila za predsednika francoske vlade generala De Gaulla, voditelja narodnega odpora v tujini. Za njegovo izvolitev je glasovalo 555 poslancev, eden se je vzdržal glasovanja.

Pred glasovanjem je bila v zbornici razprava, katere so se udeležili voditelji različnih strank. Minister za pravosodstvo, ki je pristaš republikanske ljudske stranke Georgea Bidaulta, je izrazil stališče svoje stranke, ki bo z vsemi svojimi silami podprla generala De Gaulla. Za socialiste je govoril bivši državni minister Auriol, ki je v svojem govoru podčrtal vse točke, v katerih se glavne francoske stranke skladajo ali razhajajo. Nato je začel govoriti glavni tajnik komunistične stranke Duclos, ki izjavlja, da komunistična stranka ne bo kvarila soglasja, ko vidi, da so vsi enodušno za generala De Gaulla. Poslanec Duclos je izjavil, da bo komunistična stranka zadržala sebi pravico soditi o tem, kakšna naj bi bila politika vlade, ki jo bo sestavil De Gaulle, ko bo takšna vlada enkrat sestavljena.

Na te besede so se dvignili v poslanski klopeh socialisti in pristaši republikanske ljudske stranke in klicali: «Tudi mi bomo uveljavili naše stališče».

Ko je general De Gaulle videl, da je splošna želja vse zbornice, da prevzame mesto predsednika nove vlade, je izjavil, da želi pred dejanskim sprejemom naloge razgovarjati z važnimi političnimi osebnosmi. Podčrtal je posebno, da je pozval na razgovor glavnega tajnika komunistične stranke poslanca Duclosa. Duclos je izjavil, da se želi pred razgovorom z De Gaullom posvetovati s prijatelji iz svoje stranke.

Odgovor komunistov na socialistična vprašanja

Pariz, 14. novembra

Glavni tajnik francoske komunistične stranke, Jacques Duclos, je sinoči poslal odgovor na vprašanja, ki jih je stavil tajnik socialistične stranke Daniel Mayer. V tem odgovoru sporoča, da komunistična stranka ni proti narodni edinosti v osebi generala De Gaulla, katerega položaj je potrdila pri zadnjih volitvah velika večina s pritrdilnim odgovorom na dve vprašanji ljudskega glasovanja.

Sklepi svetovne konference za vzgojo in prosveto

Začeti je treba z obnovo v človekovi duši - Predlog o ustanovitvi vseučilišča Združenih narodov

London, 14. novembra

Posebni odbor svetovne konference za vzgojo in prosveto, ki zdaj zaseda v Londonu, je dal sledečo izjavo:

«Vlade raznih držav, ki so članice te ustanove, izjavljajo v imenu svojih narodov, da je treba obnovo začeti v človeških dušah. V človeški duši je treba pripraviti obrambo svetovnega miru. Velika in strašna vojna, ki je zdaj za nami, je nastala, ker so ljudje zavrgli demokratska načela dostojanstva, enakosti in medsebojnega spoštovanja in ker se je namesto njih razširila nevednost, predsodki in nauk o neenakosti med narodi. Mir, ki bi temeljil izključno samo na političnih in gospodarskih sporazumih med vladami, ne bi mogel zagotoviti trajnega in resničnega miru med narodi. Zato mora mir sloneti, ako noče zgrešiti svojega cilja, na razumski in moralni vzajemnosti človeštva. S to ustanovo se ustvarja organizacija Združenih narodov, katere namen je pospešiti vzgojo, prosveto in znanstvene študije, da doseže potom šolskih, znanstvenih in prosvetnih odnošajev trajni mednarodni mir».

Pet komisij, ki so jih sestavili, da izdelajo konkretne načrte za izvedbo načel nove organizacije, zdaj razpravlja o tej izjavi, ki jo je podal posebni odbor.

Kolumbijski veleposlanik v Londonu, Jaime Aranco, je predlagal konferenci, da bi ustanovili vseučilišče Združenih narodov. Enak predlog je stavil dr. Trowbridge, član odposlanstva Združenih narodov. Izvršni odbor je obljubil, da bodo o vprašanju razpravljali na prvem sestanku nove organizacije Združenih narodov.

Kolumbijski veleposlanik je nasvetoval, naj bi ustanovili izvestno število trajnih stolic, stolice pa naj bi imeli lektorji Združenih narodov. On upa, da bi bilo mogoče ustanoviti mnogo študijskih podpor.

Spomenica mladinskega kongresa

London, 14. novembra

Ob zaključku dela svetovnega mladinskega kongresa je svetovna federacija demokratske mladine naslovila poslanico vsej mladini sveta. To poslanico so podpisali delegati 63 narodov.

ZAPISKI

SOCIALNI TEMELJI ANGLEŠKIH VOJNIH NAPOROV

IV.

Mnogo se je že pred volitvami slišalo govoriti o ideoloških spremembah v konservativni stranki in o novi stranki, imenovani «Commonwealth». V konservativni stranki so ustanovili reformni odbor, v katerem so bili najbolj aktivni najmlajši njeni člani. Ta odbor predstavlja najenergičnejši in najnapredneji del te stranke in je edini, ki bo mogel premagati težave, v katerih se je znašla konservativna stranka po volitvah in ki ji daje upanje, da bo mogla obnoviti svoj politični ugled. Pomen angleške besede «Commonwealth» bi lahko označili kot «skupnost dobrin», torej soudeležbo ljudstva pri bogastvih dežel. Imena te stranke ne smemo zamenjati z imenom «britski imperij», katerega tudi imenujejo «Commonwealth». Ta stranka je ekstremistična in jo označujejo kot neke vrste krščanski komunizem. Pri presojanju vloge cerkve ne smemo podcenjevati njene važnosti; ne zato, ker se anglikanska cerkev vmešuje v življenje političnih strank, temveč ker je imela krščanska filozofija mogočen in resničen vpliv na angleški svet v teku dva tisoč let, in bi mogla cerkev, če bi hotela, zaradi tega močno vplivati na socialno mišljenje in razvoj naroda.

V dobi med obema svetovnima vojnama cerkev ni imela znatnejšega vpliva na britansko socialno zavest, toda v začetku zadnje vojne je pričela sodelovati pri izoblikovanju angleškega javnega mišljenja.

Ko je postal dr. Temple canterburijski nadškof, so cerkvi priznali pravico, da se odkrito izjavi o tem, kar je pravilno, in tem, kar je zgrešeno v našem socialnem ustroju. Ne moremo dvomiti, da je to cerkveno stališče močno pripomoglo k sedanjemu socialnemu razvoju v Angliji ter vodilo in pospešilo razvoj političnih misli in akcije. Pri tem pa cerkev ni zavzela določnega stališča v kakršnikoli obliki do kake politične stranke ali pa se z njo celo skušala istovetiti. Priznati moramo, da ni zmaga laburistične stranke ob minulih volitvah nič čudnega. Ta stranka je izražala isto duševno razpoloženje, s katerim je angleško ljudstvo vstopilo v vojno. To je bila zahteva, da bi načela o človečanskih pravicah izvedli v praksi in ne v teoriji. To pa še ne upravičuje mišljenja, da bi bila v osnovi spremenjena osnovna načela angleške notranje ali zunanje politike.

Temelj sedanjega postopnega socialnega izboljšanja in volje za mir je v uresničenju načel človečanskih pravic. V Angliji hočejo uresničiti ta načela po vojni, da bi svet in posamezni narodi ne zapadli zopet v gospodarske in nacionalistične zmešnjave.

Mazzini je rekel: «Ko pravim, da so sebičneži tisti ljudje, ki iščejo kot smisel življenja srečo, blaginjo in materialne koristi, ne mislim, da bi se ljudje ne smeli baviti s takšnimi željami. Pravim le, da so sebičneži tisti, ki vidijo v materialni blaginji cilj in ne samo sredstvo.

Doba med leti 1918 do 1939, v kateri so osnovali demokratični narodi pogoje za svoj napredek le na temelju načel človečanskih pravic, je bila doba čistega egoizma. Ta vojna je dokazala, kako je Mazzini imel prav, ko je izjavil: «Na podlagi teorije o človečanskih pravicah se moremo upreti in podreti predpravice; toda ona ne zadostuje, da bi zgradili močno in trajno harmonijo med vsemi sloji naroda. S teorijo o sreči in blaginji kot smislu življenja bomo izoblikovali ljudi, ki obožujejo snovnost in ki bi novi socialni red v nekaj mesecih uničili. Zato je treba najti višje vzgojno načelo, ki bo vodilo ljudi k boljšemu in jih naučilo požrtvovalnosti, katera bi jih vezala na njihove brate, ne da bi jih napravila odvisne od ideje lastnega «jaza» ali skupnosti. In to načelo je «dolžnost».

Mazzinijeve preroške besede so nam obenem razlaga in opomin. Razlagajo nam, zakaj so angleško ljudstvo — in vsi drugi narodi — živeli pred vojno v razočaranju in nezadovoljstvu; vsakdo je namreč gledal samo na svoje pravice. Angleško ljudstvo je v teh petih letih vojne, ko so vsi mislili je na svojo dolžnost, storilo več kot v petnajstih letih pred vojno. Te besede pa so nam ob enem tudi opomin, kaj bi nastalo, če bi hoteli po tej vojni uveljaviti samo svoje pravice in bi pri tem zanemarili svoje dolžnosti.

Konec

Srditi boji na Javi

Tridnevna bitka za pristanišče Surabaja - Grozodejstva indonezijskih upornikov - Zahteva po brezpogojni predaji zavezniškim četam

Batavia, 14. novembra

Središče mesta Surabaje je bilo v ponedeljek ponoči zaradi topniškega ognja britanskih topov v plamenih in nebo je razsvetljeval žar 18.000 tonskega japonskega parnika «Kagkajma», ki se je vžgal, ko ga je skupina japonskih delavcev pripravljala za izselitev Japoncev.

Čete 23. indijske divizije so dosegle vzhodno obalo reke Kalimas, medtem ko so letala «Mosquitos» in «Thunderbolt» z uspehom napadala označene cilje in je topništvo nadaljevalo z obstreljevanjem.

Indonezijci so napadli v torek letališče pri Surabaji z minometalci, ne da bi pri tem povzročili škodo.

«Associated Press» poroča, da so imenovali za voditelja nacionalističnih čet v Indoneziji Sutana Sjahrirja, ki je znan kot zmeren vodja nacionalističnega gibanja, s katerim bi bili pripravljeni Nizozemci razpravljati. Kljub temu britanske čete nadaljujejo z vojnimi operacijami, da ne bi uporniki izkoristili odmora za zbiranje novih sil.

Po poročilih nizozemske agencije so indijske in britanske čete pod poveljstvom generala Erica Mansergha popolnoma osvobodile veliko pristanišče in pomorsko oporišče v Surabaji, ki so ga morali indonezijski ekstremisti zapustiti po treh dneh hudih bojev, pri katerih so uporabili oklepne vozove, letalstvo in topništvo vojnih ladij.

Zavezniške izgube so majhne, po neuradnih številkah znašajo izgube Indonezijcev 1500 mrtvih.

Opise grozodejstev, ki so jih počeli Indonezijci in jih je že javil neki britanski polkovnik, ki se je vrnil v Batavijo, je zdaj podrobno potrdila holandska obveščevalna agencija, ki sporoča, da so Indonezijci mučili ranjene indijske vojake, ki so jim padli v roke, sežigali žive žene in otroke ter napadali bolnišnice, ki so bile jasno označene z znaki Rdečega križa.

Po neki reki so plavala iznakažena in zvezana trupla angleških in indijskih vojakov.

Po uradni izjavi v Bataviji so indonezijske čete dvakrat napadle zavezniške položaje v Surabaji. Oba napada sta bila odbita.

Prvi napad je izvršilo 200 mož, drugi pa, ki so ga podpirali oklepni avtomobili, so odbile zavezniške čete z ognjem minometalcev in strojnic.

O bojih za Surabajo

«United Press» poroča, da so edinice pete indijske divizije, ki so jih spremljala letala in vojne ladje, zavzele večji del mesta Surabaje.

Iz glavnega stana generalnega poročnika sira Philipa Christisona javljajo, da so 35 tisoč internirancev, ki so jih zaprli Indonezijci, osvobodili iz ječ. Britanci so zasedli telefonsko centralo, ki so jo dobili nepoškodovano ter vzpostavili telefonsko zvezo z Batavijo. Vodne naprave so zelo poškodovane.

V Surabaji je našel smrt drugi britanski brigadni general pri neki letalski nezgodi. To je bivši poveljnik topništva v Surabaji, Robert Guy Loder Symonds ki je bil ubit pri vzletu letala «Mosquito».

Glavni stan v Bataviji sporoča, da so čete indijske divizije pričele s počasnim umikom iz Surabaje v soboto v prvih jutranjih urah, pri čemer so padali redki streli iz pušk in strojnic. Proti poldnevu se je odpor povečal. Isti zavezniški glavni stan je potrdil, da so popoldne Surabajo obstreljevali s topovi in iz zraka.

Prošnja za posredovanje

Predsednik nepriznane indonezijske vlade, dr. Soekarno, je naslovil v torek zvečer prošnjo na predsednika Trumana in ministrskega predsednika Attleeja za posredovanje, da bi preprečili ponovni izbruh sovražnosti na otoku Javi.

Prošnja je prispela ne dolgo po tem, ko je generalmajor M. C. Mansergh, poveljnik zavezniških sil v vzhodnem področju Jave, izdal vsem Indonezijcem odredbo, naj položijo orožje do sobote zjutraj.

V tem ultimatumu guvernerju Surabaje zahtevajo med drugim aretacijo vodje indonezijskega mladinskega gibanja, ravnatelja policije in ravnatelja radijske postaje ter izročitev vseh talcev.

V ultimatumu zahtevajo nadalje, naj bodo voditelji Surabaje pripravljeni na podpis listine za brezpogojno predajo.

Nizozemska poročevalska agencija javlja, da je dr. I. R. Soekarno, predsednik takozvane Indonezijske republike, imel sestanek s člani svoje vlade.

Videti je, da se v Bandoengu zbirajo indonezijski ekstremni elementi v pomembnem številu. Iz glavnega stana mesta poročajo o šestih indonezijskih divizijah. V Magelangu je prebivalstvo zaskrbljeno, ker se oboroženi Indonezijci, ki prihajajo iz sosednjih vasi, vedno bolj približujejo. Mnogo družin zapušča mesto in nosi s seboj svojo opremo. Radijska postaja, ki je v rokah Indonezijcev, je objavila poziv na vse bivše učitelje Nizozemske Indije in jih poziva, naj se takoj javijo v indonezijskem središču.

Nizozemski vojaki na poti na Borneo

Dva bataljona bivših nizozemskih vojnih ujetnikov, ki štejeta 2.150 mož, sta zapustila Manilo na krovu britanske letalonosilke «Implacable», ki je namenjena na Borneo. Ujetnike so osvobodili na Filipinih.

Zanikanje avstralske vlade o pomoči Nizozemski

Radijska postaja v Melbournu javlja, da je avstralski letalski minister, Arthur S. Drakeford, naznanil, da ne bodo dovolili osebju avstralskih letalskih sil, da pomaga Nizozemcem na Javi.

To poročilo je v zvezi z izjavo, ki jo je podal tajnik glavnega odbora, J. Hooke, ki je izjavil, da so letalske oblasti razpisale nabor za prostovoljce za nizozemske letalske sile v Vzhodni Indiji.

Debata v angleškem parlamentu o sporazumu med zavezniki

Govor ministra Noela Bakra - Francoska uprava v Porurju in Porenju

London, 14. novembra

Državni minister Philip Noel Baker je včeraj odgovoril v spodnji zbornici v imenu zunanjega ministra na številna vprašanja. Daniel Lipson, član stranke neodvisnih, je vprašal, kaj je ukrenila vlada, da izravna nastali spor med britansko in sovjetsko vlado.

Baker je zatrdil, da je velike važnosti ne pretiravati pomena tega spora in dodal: «Bilo bi pravo čudo, če bi lahko takoj dosegli sporazum v vseh važnih vprašanjih, ki so nastala po vojni med državami zmagovalcev. Vlada se bo poslužila normalnih sredstev za pogajanja, ki z njimi razpolaga in ki bi se izkazala najbolj prikladna za dosego sporazuma na podlagi medsebojnih koncesij v duhu anglo-sovjetske pogodbe o zavezništvu in sodelovanju».

Neki konservativni poslanec je nato vprašal, če angleška vlada podpira francoske predloge za nadzorstvo nad Porurjem in Porenjem in če je pripravljena pristati na skupen nastop za mednarodno nadzorstvo nad tem važnim proizvajalnim središčem. Baker je izjavil, da tudi na to vprašanje ne more odgovoriti in dodal, da po anglo-francoskih pogajanjih, angleška vlada še ni izrekla svojega mnenja o francoških ali drugih predlogih. Na drugo vprašanje v zvezi s potsdamskim sklepom ustanoviti nemške osrednje upravne organe, je Baker odgovoril, da je francoska vlada izrazila pomisleke, dodal pa je, da misli, da bodo v kratkem dosegli sporazum tudi v tem vprašanju. O begu Rašid Alija iz Nemčje, je Baker izjavil, da poizvedujejo, kakšnih prevoznih sredstev se je poslužil in kdo mu je pomagal na potovanju.

Posredovanje na Javi brez prelivanja krvi

V spodnji zbornici je minister Noel Baker podrobno odgovarjal na vprašanja o položaju na Javi. Obvestil je zbornico, da je položaj v Surabaji napet, toda upa, da bo kmalu prišlo do sestanka med indonezijskim voditeljem Soekarnom in nizozemskim guvernerjem doktorjem Van Mookom. Britanski guverner bo storil vse mogoče, da podpre splošni sporazum.

Doktor Haden Guest, laburist, je podal sledeče vprašanje: «Ali se ni mogoče posvetovati z velikimi zavezniki — Sovjetsko zvezo, Združenimi državami in drugimi — o težkem položaju na Surabaji. Z morja, iz zraka in z napadi na kopnem se je pričela na tem področju akcija v velikem obsegu».

Minister Noel Baker je odgovoril: «Mislim, da bi bila najboljša rešitev, da bi se dosegel sporazum med prizadetimi. Britanska vlada upa, da bodo uspeli v tem in da bo sta zakon in red vzpostavljena z najmanjšim prelivanjem krvi.

Dr. Renner zahteva umik zaveznikov iz Avstrije

London, 14. novembra

Po varšavskem radiu poroča agencija Reuter, da je zahteval dr. Karl Renner, vodja avstrijske začasne vlade, cimprejšen umik zavezniških zasedbenih sil iz Avstrije. V govoru o volivnih neso glasjih v Salzburgu je izjavil, da se bodo avstrijske volitve pričele 26. novembra.

Pregled nemškega premoženja

Dopisnik «New York Herald Tribune» sporoča, da je avstrijsko financno ministrstvo izročilo britanskim zastopnikom podrobni seznam o nemških naložbah v Avstriji pred letom 1938 in seznam avstrijskega premoženja v tujini pred priključitvijo. Sporočila o nemških naložbah se tičejo vse težke industrije in bančnih podjetij.

Isti dopisnik sporoča, da so francoski in sovjetski zastopniki zahtevali informacije o isti stvari in da je v zadnjih tednih finančno ministrstvo imelo mnogo dela zaradi vprašanj o premoženju in naložbah, ki so dospela od vseh zasedbenih sil, razen Združenih držav.

Ustanovitev motorizirane policije

Glavni stan ameriške vojske je naznanil ustanovitev motorizirane policije v krajih Nemčije in Avstrije, ki so jih zasedle ameriške čete. Policija bo razpolagala s tanki, oklepnimi vozili, jeepi, motornimi kolesi in oddajnimi in sprejemnimi radijskimi aparati.

Pobornik svetovnega miru

Stockholm, 14. novembra

Odbor za podelitev Noblovih nagrad je objavil sklep, da bo letošnja mirovna nagrada, ki so jo podelili bivšemu ameriškemu zunanjemu ministru Cordel Hullu, uradno izročena 12. decembra. Odbor je izrazil upanje, da bo Cordel Hull lahko osebno prisostvoval izročitveni slovesnosti, ki bo v Stockholmu. —

Cordel Hull, letošnji Noblov nagrajenec za mir, je bil do zime 1944-45 zunanji minister pod predsednikom Rooseveltom. Po odstopu ga je nasledil Edvard Stettinius. Cordel Hull je doma iz države Tennessee. Je navdušen pobornik svobodne trgovine. Sklenil je več trgovinskih pogodb za Združene države, med njimi tudi trgovinsko pogodbo z Veliko Britanijo leta 1938, ko je bil predsednik britanskega trgovinskega ministrstva Oliver Stanley. Tik pred Pearl Harborjem je kot ameriški zunanji minister sodeloval pri pogajanjih z Japonsko. Njegovo ime je tesno povezano tudi s predlogi o svetovni mirovni organizaciji iz Dumbarton Oaksa, iz katerih je zrastla organizacija Združenih narodov. Ko je odstopil, je izjavil, da bo v pogledu predlogov iz Dumbarton Oaksa še nadalje ostal svetovalec predsednika Roosevelta.

Norman Elliot pише o Cordel Hullu v neki liberalni reviji: «Ko je videl koristi obsežne domače trgovine, ki je ne ovirajo utesnjujoče tarife, je postal privid mednarodne svobodne trgovine skoraj nekakšna strast zunanjega ministra.»

V svojem govoru, ki ga je imel 21. marca 1944 in v katerem je obeležil osnove zunanje politike Združenih držav, je Cordel Hull postavil tudi naslednja načela: «Sodelovanje med narodi v duhu dobrega sosedstva, ki je osnovano na načelih svobode, enakosti, pravice, morale in zakonitosti, je najučinkovitejša metoda samozaščite in dviga politične, gospodarske, socialne in kulturne blaginje našega in vseh drugih narodov.

Ustanoviti moramo mednarodno organizacijo, ki bo — če bo potrebno, tudi s silo — v bodoče ohranila mir med narodi. Sistem organiziranega mednarodnega sodelovanja za ohranitev miru mora temeljiti na volji sodelujocih narodov, da za ohranitev miru po potrebi uporabijo tudi silo. Vladati pa mora gotovost, da bodo takšna sredstva uporabljena samo v ta namen».

Dalekovidnost moža, ki je po pravici dobil z Noblovo nagrado veliko svetovno priznanje za svoje miroljubne napore, je danes, v času atomske bombe in še vedno neurejenih mednarodnih odnošajev, svetel pojav, obenem pa tudi svarilo, kaj bo iz sveta in civilizacije nastalo, če ne bo kmalu na svetu res zavladal mir, kakršnega si vsi želimo in katerega propovednik je vedno bil letošnji Noblov nagrajenec Cordel Hull.

SPOR O KRUPPU PRED NÜRNBERŠKO RAZPRAVO

Razpravljati v odsotnosti glavnega obtoženca, preložiti ali soditi sina glavnega vodje nemške oboroževalne industrije

Nürnberg, 4. novembra

Velika Britanija, Francija in Sovjetska zveza so se uprle ameriški zahtevi nadomestiti na razpravi v Nürnbergu dr. Gustava Kruppa von Edlen und Halbach, ki ne bo mogel prisostvovati razpravi zaradi svojega zdravstvenega stanja, s sinom Alfredom, dokler ne bo Krupp starejši ozdravil.

Američani so predložili vlogo, v kateri se upirajo zahtevi Kruppovih branilcev, naj se razprava preloži, dokler ji ne bo mogel obtoženec prisostvovati osebno, istočasno pa zatrjujejo, da ne bi bila razprava v «odsotnosti» zadovoljiva za tožilce niti za obtoženca. Velika Britanija, Francija in Sovjetska zveza pa so predlagale, da se prične razprava tudi v odsotnosti obtoženca, če ji ta ne more prisostvovati.

Sir David Maxwell Fyfe, podpredsednik britanskega izvršnega odbora za vojne zločine, je izjavil: «Mi smo proti razpravam «v odsotnosti», toda jaz mislim, da javno mnenje ne dopušča zakasnitve».

Sodnik Robert H. Jackson, prvi ameriški tožilec, pa je zatrdil: «Če ne bomo mogli soditi člana rodbine Krupp, bomo pustili nekaznovano celokupno svetovno oboroževalno industrijo. Pretnja, ki jo predstavljajo Kruppove tovarne orožja v bodočnosti, je tudi Alfred Krupp. Rajši bi počakal še deset dni, kot da bi tvegal, da bi se Alfred Krupp izmaknil razpravi».

Sir David Maxwell Fyfe ter francoski in sovjetski tožitelji menijo, da bi predstavljala razprava «v odsotnosti» že dovolj veliko pretnjo za Kruppove industrije.

«Reuter» poroča, da je Guenther von Rohrscheidt, odvetnik Rudolfa Hessa, sporočil, da je zahteval, da sodišče v interesu pravičnosti preuči duševno stanje Hessa.

VILA HÜGEL

Hiša rodbine Krupp v Werdenu je zbirka spominov na razvoj nemške oboroževalne industrije. Zgradil jo je Alfred Krupp, drugi šef nemške tvrdke, leta 1871. «Veliko poslopje» ima 117 sob, «majhna hiša» samo 60 prostorov. Gradbene stroške cenijo danes na poldrugi milijon dolarjev.

Etheridgov prihod v Moskvo

Moskva, 14. novembra

Urednik ameriških časopisov Mark Ethridge, ki trenotno preučuje balkanski politični položaj po naročilu zunanjega ministrstva, je prispel danes iz Sofije v Moskvo.

«Rožni venec fratra Serre»

Prva naselitev Kalifornije je delo frančiškanskega reda - Pogubne posledice odvzema samostanskih posestev in razlastitve Indijancev - Prihod Američanov

Ko je bil Jurij Washington še poslušen podanik angleškega kralja Jurija III., je frančiškan Junipero Serra raziskoval zahodno obalo Severne Amerike. Prišel je iz Starega sveta in 55 let star začel graditi nove postojanke svojega duhovnega reda.

Serra se je 16. julija 1769 ustavil v zalivu, kjer je danes mesto San Diego. Tam je ustanovil prvi izmed 21 slavnih «misijonov» v Kaliforniji. Tem misijonom pravijo «rožni venec fratra Serre». S seboj je pripeljal nekaj frančiškanov, nekaj vojakov in nekaj Indijancev. Ta skupina je ustanovila prve naselbine v Kaliforniji, za katero se le 200 let nihče ni zmenil.

Serra se je rodil leta 1713 na španskem otoku Majorki v Sredozemlju. Ni bil človek, za katerega bi že na prvi pogled rekli, da je pionir. Bil je učen mož, doktor teologije in profesor filozofije. Ni bil dobrega zdravja, vedno je bolehal. Na poti se je tudi ranil v nogo, tako da je le z težavo hodil. Navadil se je spati na tleh in uživati koreninice in semena.

Imperialistična odprava

Španski kralj Karol III. je poslal poveljnika Gašparja de Portola na odpravo v zgornjo Kalifornijo, kjer naj bi zaustavil ruskega medveda, ki je šel z Alaske proti Kaliforniji. Istočasno pa je španska vlada poslala tudi frančiškane, ki naj bi delovali med Indijanci.

Toda pošteni Serra je govoril, da je vsa Kalifornija indijanska zemlja. Tudi «misijoni» naj bi bili indijanska last. Frančiškani naj bi bili samo čuvarji živine, polj in zgradb.

Novi misijoni

Čez leto dni je Serra ustanovil drugi misijon v zalivu Monterey, ki ga je imenoval po sv. Karlu Boromejskem in so mu pozneje dali ime Karmelski misijon. Prihodnje leto je ustanovil novi misijon v hribih Santa Lucia.

Serra je prve Indijance, ki so prišli k njemu, obdaroval in kmalu je imel veliko prijateljev. Prav kmalu so zgradili samostan in gospodarska poslopja misijona sv. Antona Padovanskega.

Prvi misijoni so imeli le zasilne cerkve in leseną poslopja. Sele pozneje so zgradili masivne zgradbe, ki so danes najzanimivejše izletniške točke v Kaliforniji.

Frančiškanski naseljenci so dolgo izbirali ozemlje, na katerem so se nameravali naseliti. Kjer je bilo dosti vode, dobre zemlje, lesa, ugodno podnebje in ne preveč oddaljeno od obale, so zgradili misijon.

V krajih, kjer je frančiškan Serra zgradil prve misijone, so zrastla mesta San Diego, Los Angeles, Monterey in San Francisco. Izmed devetih misijonov, ki jih je ustanovil sam Serra, je danes samo San Antonio brez mesta okoli prvotne cerkvice.

Začetne težave

Ko je Serra bil že tri leta v Kaliforniji in ustanovil štiri misijone, so nastopile težave.

Misijoni so namreč preveč stali. Celo hrano in vse druge potrebščine so morali še vedno voziti iz Nove Španije. Indijanci, katerim so vojaki nadlegovali žene, so začeli evropske naselbine napadati. Misijon San Diego so napadli, zažgali in ubili misijonarje.

Podkralj Nove Španije, kakor se je tedaj tedanja španska kolonija Mehiko imenovala, in vrhovni brat frančiškanov v glavnem mehiškem mestu sta bila mnenja, da je treba odprave odpoklicati.

Serra se je nato napotil v glavno mesto, da bi rešil misijone. Z dokazi je bil slabo založen: brez tvarnih uspehov in z majhnimi duhovnimi je stopil pred svojega predstojnika.

Naletel je na dober sprejem. Dobil je več denarja in pravico, da ustanovi še več novih misijonov. Dovolili so mu zgraditi pot vzdolž kalifornijske obale in mogel je naseljevati špansko prebivalstvo.

Serra se je vrnil v Kalifornijo in ustanovil misijon Dolores v sedanjem San Franciscu, prekrasni misijon San Juan Capistiano, San Luis Obispo in San Buenaventura.

Zadnja pot in naslednik

Ko je štel Serra 70 let in ko je krstil že okoli 5.000 Indijancev, je začutil, da ga bodo zapustile moči. Odpravil se je še peš na zadnji obisk devetih misijonov, dokler ni leta 1784 v Karmelskem misijonu umrl. Po smrti so ga imenovali «kalifornijski apostol».

Serri je sledil Fermin Francisco Lasuen, ki je tudi ustanovil 9 misijonov, med njimi že danes zelo znano Santa Barbaro in San Fernando.

Pater Lasuen je bil še večji organizator od svojega prednika. Ob njegovem času so misijoni tudi gospodarsko zacveteli. Indijance je izučil več kot 50 obrti. Postali so mizarji, kleparji, čevljarji, kolarji in drugo. Indijanke je naučil presti in tkati, izdelovali so lončene posode, sedla, kolare, sveče, milo in pridelovali vino, pomaranče in limone. Zasadili so oljke, lešnike, mandlje, fige, dateljne, najrazličnejše sadno drevje in vinsko trto. Zorali so tudi velika polja.

Frančiškani so se lotili tudi načrtnega namakanja. Zagradili so reke in sezidali rezervoarje ter vodovode. Istočasno so postavili tudi mline. Nekaj teh začetniških vodnih naprav še danes deluje v Kaliforniji. Veriga misijonov, med katerimi je bilo povprečno po en dan ječe, je služila tudi drugim namenom. V misijonih so potniki našli zatočišče in hrano. V njih so novi naseljenci našli izkušene može, ki so se spoznali na vse panoge v gospodarstvu.

Za časa patra Lasuena so frančiškani, čeprav niso bili izučeni arhitekti, zgradili stalna poslopja, ki so takšna še danes. Izkušnja jih je izučila, da se pri potresih najrajši poderejo kamenili zidovi. Zato so gradili izredno debele stene — včasi do šest metrov. Namesto slamnatih streh, ki so se jim rade vnele, so frančiškani naučili Indijance izdelovati strešno opeko in z njo so pokrivali svoje zgradbe.

Vsak misijon je imel tudi zvonik. Indijanci so posebno radi poslušali zvonenje in njihova rezbarska umetnost je še danes vidna na krasnih reziljanih vratih teh misijonov. Frančiškani in Indijanci so ustanovili novi slog v umetnosti, tako imenovani kalifornijski slog.

Smrtni udarec misijonom

Ko so se frančiškanski misijoni najbolj razvili, so dobili smrtni udarec. Najprej jih je prizadejala odločba španske vlade, pozneje pa neodvisnost Mehike.

Misijone so sekularizirali, naredili iz njih župnije z enim samim duhovnikom in jim odvzeli vsa posestva, razen njihovih poslopij.

Veliko pionirskih bratov so odselili in na njihova mesta so prišli včasih ne preveč inteligentni ali svetniški nasledniki. Njihove zemlje so dali v fevdalno last novim naseljencem iz Mehike, imenovanih «rancheros». Indijancem so tudi vse odvzeli ter jih potisnili v siromaštvo ali pa jih prisilili, da so se bojevali za svoje imetje z nasilnimi doseljenci. Ko so na ta način naselbine in misijoni propadli, jih je novi guverner, koruptni Pio Pico, prodal na javnih dražbah in obogatil svoj žep.

Američani prihajajo

Ko je leta 1847 prišla v Kalifornijo ameriška vojska, so bili misijoni silno zanemarjeni. Nekateri so služili za hleve in vinske kleti ter druge posvetne potrebe. Samo misijona Santa Barbara niso frančiškani nikoli zapustili. Res je, da sta ostala ob prihodu Američanov samo še dva frančiškana v velikem samostanu, vendar sta skrbno hranila misijon, da ne bi propadel.

Leta 1888 pa so Kalifornijci zbrali velike vsote denarja in začeli pobirati raztresene jagode «rožnega venca patra Serre». Popravili so misijone in na novo prekrili strehe. Posvetne stvari so odstranili in odkrili lastnino misijonov, ki so je ljudje raznesli na vse strani. Tudi protestanti so pomagali graditi razbite katoliške misijone.

Zdaj je prišlo do druge nevarnosti. Prevneti obnavljalci so kar po svoje popravljali misijone in kvarili njihov starinski videz. Prebarvali so celo lepe indijanske freske. S tem so naredili veliko škodo. Misijon San Rafael je popolnoma izginil; Soledad je danes samo še ruševina in Sonosuo so izpremenili v muzej.

Pred vojno je veliko izletnikov obiskovalo nekatere misijone, ki so ostali še neizpremenjeni. Pa tudi med vojno se število obiskovalcev ni dosti zmanjšalo.

ZANIMIVOSTI

Angleške univerze in tehnične šole obiskuje okoli tri tisoč ameriških vojakov, ki so jih izbrali iz raznih edinic po vsej Evropi. Na ta način se utrjujejo zavezniški odnošaji med dvema velikima narodoma, ki sta skupaj korakala v vojni in ki imata najtrdnejše namene, da bosta sodelovala tudi v miru. Ameriški dijaki poslušajo ista predavanja, se udeležujejo istih zabav in sportnih prireditev kot njihovi angleški tovariši. Velike angleške univerze so sprejele do 150 ameriških dijakov, manjše pa po enega ali dva.

* * *

V Ženevi je v starosti 67 let umrl znani slikar Aleksander Cingria. Udejstvoval se je zlasti na področju katoliške cerkvene umetnosti. Izgotovil je veliko število slik in fresk velike vrednosti. V Švici je med drugim poslikal tudi 200 cerkvenih oken in okoli 30 cerkva.

* * *

V Bostonu so nedavno izvajali pelo simfonijo velikega sovjetskega skladatelja Sergeja Prokofjeva. Kritika je bila zelo pohvalna. Skladatelj je poslal dirigentu orkestra Sergeju Kousevitzkemu brzojavko, v kateri pravi: «Srečen sem, da je orkester pod vašim vodstvom izvajal moje prvo delo v Ameriki. Peta simfonija je delo, ki mi je zelo pri srcu».

* * *

Pretekli teden je iz Le Havra s prekomornikom «Argentina» odpotovalo v Ameriko 90 nemških znanstvenikov. Ameriški častniki, ki so jih spremljali, niso hoteli podati nobene izjave o vzrokih tega potovanja. Vsekakor pa so zanikovali, da bi bila ta skupina del 1.200 nemških znanstvenikov, ki so se pred kratkim ponudili, da bi bili pripravljeni v Združenih državah nadaljevati s preučevanji nekaterih nemških vojnih skrivnosti. Omenjena skupina nemških znanstvenikov potuje v civilnih oblekah, ne pa kot vojni ujetniki.

Hitlerjevo gorsko skrivališče v Berchtesgadenu je bilo močno utrjeno. Krog in krog je bilo obdano z žico, ki jo bodo zdaj lahko kmetje iz Barchtesgadena pokupili. Kot poročajo, je za žico veliko zanimanje. Kmetje jo mislijo v glavnem porabiti za kurnike.

* * *

V južno Nemčijo so prepeljali trikotno jadralno letalo, takoimenovana «Leteča krila», ki lahko dosežejo s posebnimi pogonskimi napravami brzino do 1.400 km na uro. Jadralno letalo, ki je bilo zgrajeno po zamisli nemških akademikov, bodo zdaj poslali v Združene države, kjer ga bodo preiskali strokovnjaki ameriške vojske v laboratorijih, v Wright Fieldu-Dayton v državi Ohio.

* * *

Politiko nebratenja, ki je v Nemčiji delala zaveznikom toliko preglavic in ki sta jo po vzgledu Sovjetske zveze po daljšem obotavljanju nato opustili tudi Velika Britanija in Združene države, so zdaj uvedli na Japonskem. Članom ameriške mornarice so na tokijskem področju namreč prepovedali bratenje z Japonci. Koliko časa bo ta odredba veljala, ni mogoče predvideti, posebno pa ne v pogledu Japonk.

* * *

V Londonu so pred kratkim predvajali novi britanski film pod naslovom «India Strikes». Predvajanju filma so prisostvovale razne ugledne osebnosti. Film prikazuje delež indijskih čet v sedanji vojni.

TRST

Ameriška ladja se je potopila v tržaškem pristanišču

Moštvo rešeno, tovor 7.000 ton žita izgubljen

Ameriška ladja «William Hums» (7.176 ton) se je včeraj potopila približno 11 km od tržaškega pristanišča, ker je naletela na mino. Moštvo, ki je štelo 40 mož so rešili, toda tovor, ki je znašal 7.000 ton žita, se je potopil.

Po mirnem potovanju iz Baltimora v Združenih državah je prispela ladja včeraj v bližino svetilnika Salvore, na obali istrskega polotoka. Moštvo se je že pripravilo, da se izkrca v Trstu, ko so zaslišali močno eksplozijo in ladja se je istočasno spredaj in zadaj dvignila. Poveljnik R. Harrison iz Seattleja (Washington) je stal na poveljniškem mostičku in vodil ladjo v luko. Po eksploziji se je začela ladja nagibati in so začeli takoj oddajati S. O. S. znake in istočasno začeli dajati svetlobne znake za pomoč.

Neki angleški vlačilec je takoj prispel na kraj nesreče, kjer se je potapljala ladja. Vsi razen poveljnika in prvega strojevodje Franka Pitzgeralda so se podali v rešilne čolne ter se rešili na vlačilec, ki je istočasno začel vleči potapljajočo se ladjo.

Toda ni se posrečilo, da bi ladjo pravočasno privlekli v pristanišče. Ko je vlačilec odvlekel ladjo približno 4 km daleč, se je začela naglo potapljati. Vlačilec je rešil poveljnika in prvega strojevodjo, nekaj minut preden se je voda zgrnila nad William Humsom. S približno 100 m razdalje je poveljnik gledal, kako se je njegova ladja potopila — ladja, s katero je preplul toliko morij.

Zvečer je poveljnik Harrison v Trstu izjavil dopisniku VZN, da je med vojno prevažal čete v različna pristanišča in celo v rusko pristanišče Murmansk v Ledenem morju brez kakršne koli nesreče. «Ali ni to nesreča», tako je izjavil poveljnik, «izgubiti svojo ladjo blizu pristanišča nekaj mesecev po končani vojni. Imel sem dobro izurjeno moštvo. Na krovu ni bilo panike, ko smo naleteli na nemško mino in vsi so zapustili ladjo v najlepšem redu. Žal mi je za tovor, ki je znašal 7.000 ton žita, ki se je na ta način uničilo, zlasti v teh dneh, ko vlada v vseh državah veliko pomanjkanje živeža.

Poroka v krogu A. I. S.

V ponedeljek so orgle katedrale sv. Justa z zvoki Schubertove «Ave Marije» pozdravile poroko gospodične Matie Armstrongove iz New Yorka, dopisnice A. I. S. v Trstu, z Juliusom Molinarom iz Toronta (Kanada), urednikom pri istem uradu.

Nevesto je spremljal pred oltar ameriški stotnik Zavezniške vojaške uprave T. Valentine; za priči sta bila britanski stotnik D. J. Counihan, načelnik obveščevalne sekcije A. I. S. in gospodična Jacklyn Erickson, ki je nameščena pri istem uradu.

Poročil ju je katoliški kaplan britanske vojske stotnik Charles Coleman.

Ob zaključku verskega obreda je bil sprejem, katerega so se udeležili številni gostje, med njimi podpolkovnik D. A. M. Street, poveljujoči častnik A. I. S. in drugi častniki Zavezniške vojaške uprave.

Sprememba voznega reda

Železniška direkcija je sporočila, da se je 12. t. m. spremenil vozni red za naslednje vlake:

Vlak št. 8738, ki pripelje v Trst ob 7.14, bo vozil namesto iz Tržiča iz Ronkov ob 6.16 uri.

Vlak št. 1669, ki odpelje iz Trsta ob 19.30, bo vozil do Ronkov, kamor bo pripeljal ob 20.25 uri.

Vlak št. 8852, ki pripelje v Trst ob 21.15, bo odpeljal namesto iz Tržiča iz Ronkov ob 20.35 uri.

Veljavnost oblačilnih nakaznic

Da zadovoljimo številnim prošnjam po oblačilnih nakaznicah, ki jih vlagajo osebe, ki so prišle iz koncentracijskih taborišč in bivši politični interniranci, vabimo vse tiste, ki jim je občinski urad od 1. oktobra dalje že izdal nakaznice za moške oblačilne predmete, da te predmete najkesneje do 20. t. m. nabavijo.

Opozarjamo, da bo po tem datumu občinski urad ponovno začel izdajati oblačilne nakaznice novim prosilcem, ker bo imel na ta način za dokazano, da za nakaznice, ki so bile prej izdane, ni potreba več kritja.

PREHRANA

Razdeljevanje namiznega sira. Od danes dalje bodo razdeljevali potrošnikom v pokrajini po 100 gr namiznega sira.

PULJ

Popravljanje poškodovanih hiš

V Pulju so pričeli popravljati večje število stanovanjskih hiš. Delavci so zaposleni pri velikem načrtu za popravilo polovice hiš v Pulju, da bi tako zagotovili prebivalstvu primerna stanovanja za zimo.

V razgovoru z dopisnikom VZN je major F. H. Richardson iz oddelka za javna dela Zavezniške vojaške uprave izjavil, da je že dal dovoljenje za popravilo 65 stanovanjskih zgradb, preučujejo pa priprave za popravilo nadaljnjih 161 zgradb.

Major Richardson je nadalje izjavil, da so v skladu s slosnim ukazom o obveznem popravilu stanovanjskih hiš doslej že izdali dovoljenja za popravilo polovice stanovanjskih hiš v Pulju. Tehnični odsek izda vsak teden dovoljenje za popravilo sto hiš; delavci so zdaj v večini primerov že na delu. Prve dni oktobra je bilo pri javnih delih v Pulju zaposlenih 619 ljudi, v začetku novembra pa je število poskočilo na 1727.

Med drugimi načrti, ki zaposlujejo veliko število ljudi, je major Richardson omenil zasipavanje protitankovskih jarkov blizu Tržiča, kjer je zaposlenih 600 delavcev. Blizu sv. Ivana je zaposlenih 555 delavcev, ki izkopavajo drevesne panje. Sklenili so tudi pogodbo za izboljševalne dela pri Gradežu. Pri teh delih bo zaposlenih najmanj 300 delavcev za dobo treh mesecev.

Nato je major prešel na vprašanje odstranjevanja ruševin s tržaških ulic. Izjavil je, da so sklenili pogodbe za dokončanje tega dela.

Major Richardson je na koncu omenil, da je bil pred kratkim sestanek, katerega se je udeležilo okoli sto domačih inženirjev. Na sestanku so izdelali načrte in izvrsili priprave za popravilo hiš. Samo v Trstu je 1144 takih hiš. Lahko si predstavljamo, kako velika dela so še pred nami.

GORICA

Otvoritev slovenskih srednjih šol v Gorici

V soboto, 17. t. m., bodo slovesno odprli slovenske srednje šole v Gorici. Srednješolci, tudi tisti, ki se še niso vpisali, naj se zberejo ob pol devetih pred šolskim domom v ulici Croce, od koder odidejo v spremstvu profesorjev v cerkev sv. Ignacija na Travniku, kjer bo ob devetih sv. maša s kratkim nagovorom. Vabljeni so tudi starši, da se čim številneje udeležijo otvoritvene službe božje.

Pouk se bo začel za dijake višje klasične gimnazije v ponedeljek, 19. t. m., ob devetih; za dijake učiteljišča v ponedeljek, 19. t. m., ob štirinajstih; za dijake nižje srednje šole v torek, 20. t. m., ob devetih, vsakokrat v šolskem domu.

Goriškim profesorjem

Goriški profesorji, ki so vložili prošnjo za namestitev na slovenskih srednjih šolah v Gorici, so naprošeni, da pridejo čimprej v Šolski dom, kjer jim bo sporočeno, če so nameščeni ali ne. Vsi ti, ki so nameščeni in pa vsi redni profesorji naj pridejo v petek, 16. t. m., ob 11. uri dopoldne, h kratkemu skupnemu zborovanju v Šolski dom.

Ravnateljstva slovenskih srednjih šol v Gorici

Izdajanje osebnih izkaznic

Danes izdajajo v Gorici — pri pristojnem uradu, nameščenem v poslopju trgovske šole, v ulici Roma št. 3 — osebne izkaznice s primikom z začetnimi črkami od SL do SV; jutri v četrtek bodo izdajali osebne izkaznice osebam s primikom z začetnimi črkami T in U. Urad uraduje od 9. do 17.30 ure.

Obvestilo

Urad za delo v goriškem področju je izdal tabelo, ki določa višino plač in osvobodilno nagrado uslužbencen kavarn in barov. Odredba je prizadetim na razpolago na vpogled pri imenovanem uradu.

PREHRANA

Razdeljevanje soli. Z današnjim dnem bodo začeli razdeljevati po 300 gr soli na osebo za tekoči mesec.

RADIO

Sreda, 14. novembra

16 prenos iz Vidma; 18.30 obvestila svojcem; 19 oddaja odreda J. A.; 19.30 operna glasba; 20 poročila v slovenščini; 20.15 poročila v italijanščini; 20.30 glasba za delavce; 21 oddaja v spomin pesnika Simona Jenka (slov.); 21.30 trio iz Gorice; 22 plošče; 22.10 radijska pripovedka; 22.30 plesna glasba; 23 vesti v italijanščini; 23.10 vesti v slovenščini; 23.20 oddaja za Italijane v Angliji in Egiptu.

Četrtek, 15. novembra

6.30 glasba za dobro jutro; 7.15 poročila v slovenščini; 7.30 poročila v italijanščini; 7.45 koledar - pestra jutranja glasba; 10 prenos iz Vidma; 12.35 predavanje v slovenščini; 12.45 poročila v slovenščini; 13 poročila v italijanščini; 13.15 glasba po željah; 13.45 predavanje; 14 pregled vesti - plošče; 16 prenos iz Vidma; 18.30 obvestila svojcem.

Glavni urednik:
PRIMOŽ B. BRDNIK
Izdaja A. I. S.

HUMOR

Nima smisla

Ameriški vojak in farmar sta se sama vozila v kupeju. Mladi mož je ves čas strmel v košate kmetove zalizce in neumorno zvečil svoj žvečilni gumi.

Končno pa se je stari le oglasil: «Čujte, saj nima nobenega smisla. Gluh sem kot noč.»

Vojna meteorološka služba

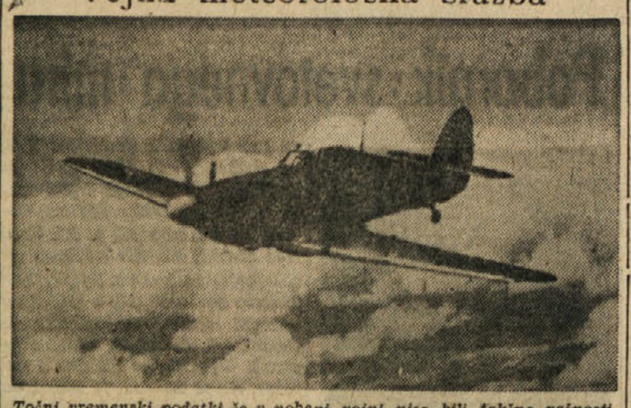

Točni vremenski podatki še v nobeni vojni niso bili takšne važnosti kot v sedanji. Od dobrih meteoroloških poročil so bili odvisni uspehi tisočev letalcev. Letalsko ministrstvo je zaradi tega takoj v začetku vojne organiziralo vzorno meteorološko službo. Dvakrat dnevno se je dvignila zračna trdnjava na šest ur trajajoči polet nad Severno morje. Doseči je morala višino nad 5.000 m, da je lahko zbrala zadovoljive meteorološke podatke. Vsako uro in pol so se dvigala tudi manjša letala, ki so z izgotovljenimi podatki izpopolnjevala vremensko sliko. V meteorološkem uradu so dozdjene podatke uredili in jih preko osrednje radijske oddajne postaje pošiljali vsem operacijskim središčem. Vremenske podatke pa so dobivali tudi s pomočjo raznih drugih naprav. Gornja sliko kaže letalo Hurricane v višini 10.000 m, kjer opazuje ozračje, da izpolni podatke, ki jih je zbrala v nižjih plasteh veletrdnjava; spodnja slika kaže posebno meteorološko napravo, ki s pomočjo katodnih žarkov ugotavlja nevihte, ki so v prostoru 1.000 milj okoli naprave.

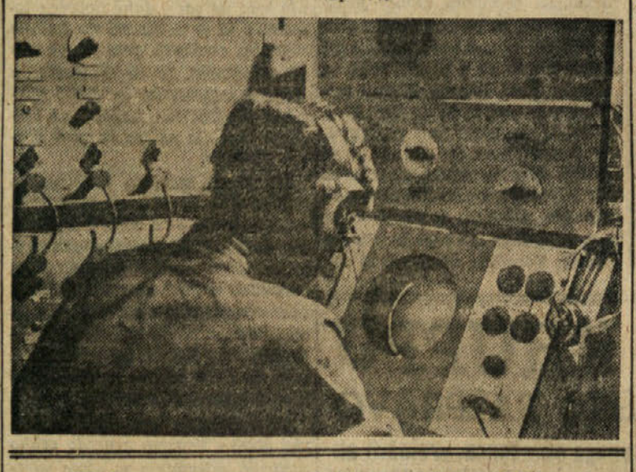

Tihotapci na italijansko-švicarski mji

Ob italijansko-švicarski meji, kjer je že od nekdaj cvetelo tihotapstvo, je v zadnjem času ta nezakoniti poklic tako narastel, da je švicarska vlada odredila polk izbranih rednih čet, da ojači 2500 mož obmejne carinske straže. Tihotapske tolpe se kretajo v večjih skupinah po 40 do 50 mož. Mnogi so oboroženi z brzostrelnimi puškami, ki so jih prej uporabljali v partizanskih bojih. Pogostoma pride do spopadov z obmejnimi stražniki. Pred nedavnim so bili v takšnem spopadu ubiti štirje obmejni stražniki.

Zato so bile državne oblasti prisiljene oborožiti tudi svoje čete z brzostrelkami. Pri patruljiranju vzdolž gorate meje jih spremljajo policijski psi. Toda število tihotapcev je večje od števila obmejnih carinskih organov. Glavna vrsta blaga, ki ga tihotapijo v Švico, je riž, katerega v Švici plačujejo po visokih cenah. Že s tem imajo tihotapci velike dobičke. Svoj dobiček pa še povečajo, če menjajo švicarske franke v Italiji v lire.

Zaplenili so že znatne količine tihotapljenega riža, ki so ga potem razdelili med siromašne obmejne prebivalce, da bi tako pridobili njegovo naklonjenost pri zasledovanju tihotapcev. Zaradi strogega obmejnega nadzorstva se skrivajo tihotapci po gozdovih ter po stari navadi strahujejo kmete, ki jim morajo dajati prenočišče in hrano. Grozijo tudi kmetom, ako bi jih slednji hoteli izročiti ali prijaviti oblastem.

Finska zahteva Ribbentropa

Agencija I. N. S. poroča, da je Finska zaprosila zaveznike za dovoljenje, da bi Ribbentrop prisostvoval kot priča na razpravi proti vojnim zločincem, ki se bo pričela na Finskem 15. t. m.

KULTURA

IME LISZT *ljubiteljem glasbe mnogo pomeni, saj je bil tudi največji pianist vseh časov. Rodil se je v Radingu blizu Dunaja, starši so bili Madžari. Oče je bil godbenik, ki je gral tri instrumente. Tako je mali Franc zrasel s glasbo. Že kot majhen deček se je učil teorje in znal igrati klavir. Igral je na koncertu, ki ga je priredil neki plemič in imel velik uspeh. Za nagrado mu je plemič obljubil šestletno šolanje.*

Pozneje se je družina preselila na Dunaj, kjer bi se naj Franc učil pri znanem pianistu in pedagogu Czernyju. Czerny je imel z napredkom mladega pianista takšno veselje, da ni hotel sprejeti denarja za poučevanje. Kmalu je imel tudi koncerte v Londonu in Franciji. Medtem mu je umrl oče.

V letu 1830 po srečanju s Paganinijem, velikim violinistom, je sklenil, da bo skušal ustvarjati isto na klavirju kot veliki italijanski umetnik na violini. Odšel je v Pariz, kjer je srečal največje skladatelje tedanje dobe. Ko je pred njimi igral, so bili vsi navdušeni.

Leta 1837 je šel v Italijo, spremljala ga je neka grofica, ki je še v njegovih starejših letih igrala veliko vlogo v njegovem življenju. Tam je srečal Rossinija in priredil za klavir uverturo «Wiljema Tella» in razne druge kompozicije za orkester.

Od 1840 do 1848 je bil Liszt na višku ustvarjalne sile. Največ časa je posvečal koncertom, ki jih je prirejal širom Evrope in doživljal povsod velike uspehe. Dobival je darila, od mečev z vdelanim dragim kamenjem do zlatih tobačnic. Prav nenadno je nehal prirejati koncerte, ko je našel namestitev v Weimaru. Tam se je ponovno srečal z Wagnerjem Kmalu se je vrnil v Pariz.

Kot pojava je bil nekaj posebnega. Visok in vitek, s kolatimi obrvi, dolgimi belimi lasmi, je imel nekaj ciganskega na sebi. Bilo je v njem tudi nekaj romunske krvi.

Ni samo pripovedka, da so ženske norele za Lisztom. Z neke prireditve, kjer je bil prisoten, je ena od dam hranila kot spomin pepel njegove cigare dolgih 25 let. Z ene strani je imel resnično lep profil, drugo mu je kazila velika brazgotina. In on je prvi uvedel, da umetnik sedi s profilom proti občinstvu.

Bil je največji pianist, vendar je napisal samo dva koncerta za klavir. Njegove najznamenitejše skladbe so znana «Madžarska rapsodija» za klavir, ki jo je pozneje s pomočjo Dopplerja priredil za orkester, «Sinfonične pesnitev «Les Preludes» in «Ljubezenske sanje». Priredil je nad sto raznih orkestralnih in instrumentalnih del ter pesmi.

* * *

USODA NEKATERIH UMETNIKOV.

V Parizu so sestavili posebno sodišče glasbenikov. Paul Paray, dirigent pariških Colonne simfoničnih koncertov, violinist Jacques Tribaud in slavni katalonski čelist Pablo Casals so člani sodišča, ki ima nalogo soditi francoskim umetnikom, ki so sodelovali z Nemci.

Ko je Hitler 1940 zmagal nad Francijo, si je želel: podpisati premirje v Compiègneu (tam, kjer so ga morali Nemci v prejšnji vojni), obiskati Napoleonov grob in biti na svečani predstavi pariške opere. Hitlerja in njegovo družbo sta vodila po operi baletni mojster, slavni Sergij Lifar in germanofilska sopranistka Germaine Lubin. Priredili so mu svečano predstavo.

Šest mesecev pozneje je francoski pianist Alfred Cortot, eden izmed največjih pianistov sedanjosti, na povabilo obiskal Berlin. Kmalu potem je opustil profesorsko mesto v Parizu ter šel v Vichy, kjer je postal državni podtajnik za glasbo. Podpisal je ukaz, s katerim so bili izključeni iz francoskih orkestrov vsi Židje.

To so bili trije najbolj znani francoski gledališki in glasbeni umetniki, ki so sodelovali z Nemci. Madam Lubin je zdaj v koncentracijskem taborišču za kolaboracioniste v Bordeauxu, Lifar in Cortot pa sta v hišnem zaporu.

Nizozemski dirigent Willem Mengelberg, ki so ga zaradi prirejanja koncertov Nemcem za stalno izključili iz amsterdamske umetniške družbe, živi pri St. Moritzu v Švici.

Na Ženevskem jezeru piše simfonijo sivolasi Wilhelm Furtwängler, bivši dirigent berlinskega filharmoničnega orkestra, ki ga je Göring postavil za Staatsrata v Prusiji.

CARLOS P. ROMULO 15.

PADEC FILIPINOV

Rekel sem generalu MacArthurju: «Presednikov odhod pomeni za vas znatno zmanjšanje odgovornosti!»

«Dokler ne vem, da je na varnem, prav gotovo ne», mi je resno odgovoril.

Nekaj tednov prej sta Melville Jacobys in Clark Lee zapustila Corregidor v majhnem čolnu in varno prispela v Avstralijo. Na vsej poti nista srečala nobene japonske ladje ali letala.

Tretji dan po predsednikovem odhodu so odpotovali s podmornico visoki komisar Sayre in njegovo spremstvo. V svojem dnevniku sem napisal: «Zapuščajo nas drug za drugim».

Ko sem to pisal na stroj v svoj dnevnik, se je sklonil nadme polkovnik Roxas in mi rekel: «Dragoceni tovor je prispel».

Obrnil sem se, da bi videl generala MacArthurja pri njegovi mizi v ozadju stranskega hodnika. Na njegovem licu so je svetil širok smehljaj in veselo mi je mahal z roko, češ, da se je vse srečno končalo in da je predsednik Quezon na varnem.

Videti je bil mnogo bolj zadovoljen kot mnogo dni pred tem.

Bilo je veliko olajšanje za generala MacArthurja in za vse, da ni bilo več predsednika Quezona na otoku Corregidorju. Njegova bolezen je bila stalen izvor skrbi.

Pozneje smo izvedeli, da je potekala pot predsednika Quezona po nezasedenem delu filipinskega otočja zelo zanimivo. Podmornica je njegovo skupino pripeljala najprej v San Jose, Antique. Bili so šest in dvajset ur pod vodo. Od tam so pluli s parnikom proti otoku Iloilo in potem na otok Negros. Potovali so iz kraja v kraj v obeh pokrajinah na otoku, dokler niso z motornim čolnom, katerega je vodil poročnik Bulkeley, naredili drznega skoka na otok Mindanao.

Kamor koli je Quezon prišel, povsod so ga sprejeli kot kralja, ki potuje po svoji deželi. Ljudje so povsod skrbno skrivali njegovo prisotnost. V vsakem kraju so ga imenovali s kakšnim drugim imenom, katero ni bilo znano Japoncem. Tako niso japonske oblasti nikdar izvedele, kje je in kam potuje.

Četudi bolan in ubežnik, vendar ni predsednik Quezon nikdar pozabil na svoje visoke naloge kot predsednik filipinske zvezne države. Izdal je nekaj svojih najznamenitejših in najučinkovitejših proglasov na narod, ko je potoval po pokrajinah, ki jih še ni zasedel Japonec. Prvi njegov razglas smo slišali po radiu, ne dolgo po prejemu vesti, da se je srečno prebil skozi japonsko zaporo. Ker je dobro poznal svojo nalogo, je izdal odobrenje za povišanje plač vsem častnikom in vojakom ter dal na razpolago denar za organizacijo obrambe v še svobodnih delih Filipinov.

Ponosen sem bil na način, kako je potujoči predsednik nazival svoj urad: «Zvezna država Filipinov. Predsedniški urad». Pod šotorom, prav tako kot v podmornici ali v kakšni votlini, je bil Quezon še vedno predsednik filipinske zvezne države!

Iz predorov na otočku Corregidor je pripravljal general MacArthur svoje strateške načrte, ki so povzročali, da so japonski obrazi zardevali od sramote.

Osebnost generala MacArthurja je vzdrževala v dušah branilcev Bataanskega polotoka luč upanja.

Mesec februar — tisti nesrečni mesec februar — je videl uresničenje njegovega četrtega čudeža. Ko sem pregledoval vsa poročila naših obveščevalnih uradov in vojnih poveljstev na Bataanu, sem se zavedel strašnega dogajanja na Bataanu.

Prvi trije čudeži MacArthurjeve obrambe so že postali poglavja zgodovine Bataanske bitke. Prvi se je odigral v Manili pred njegovim odhodom — zaseda, ki jo je postavil v Lingayenskem zalivu napadajočemu sovražniku.

Drugi se je pripetil na božični dan, ko je zapustil Manilo, ko je počasi umikal svoje obkrožene in skoraj ujete vojske, spet spojil svoje razbite bojne črte v bojno enoto na Bataanskem polotoku.

Potem je meseca januarja izvabil sile generala Home v zasedo, kjer je nastal pravi pokolj pri Abucayju.

Junaštvo in zmagoslavje — obe stvari sta bili v njegovih rokah tistega jutra 4. marca, ko je narekoval polkovniku Dillerju in meni v enostavnih kratkih besedah vest o čudežu, ki se je pripetil v zalivu Subic.

Za mene je to največji podvig generala MacArthurja, ker je temeljil na blazni predstavi, ki je bila bolj podobna sanjam kot resničnosti, i prav za prav sploh ni obstajala. Vem, da ne bo ta primer najslavnejše delo njegove vojaške kariere. Toda nam je bil videti kot največja stvar, ki se je zgodila od tistega trenotka, ko so nas začeli oblegati.

Tako nam je general MacArthur sam povedal vso zgodovino dogodka, ko nam je narekoval poročilo za vrhovno poveljstvo zahodnega dela Tihega morja:

«Nenadno smo presenetili sovražnika z zračnim napadom na zaliv Subic ter uničili mnogo sovražnih ladij. Naša letala niso utrpela nobenih izgub».

Polkovnik Diller in jaz sva strmeja drug v drugega. Kje je general MacArthur našel letala za takšen napad? To bi prav radi vedeli. Vse kar smo imeli, so bila štiri letala P-40, ki smo jih skrili nekje tam zunaj na Bataanu. Ta letala pa niso bila opremljena za bombardiranje. Niso imela nobenih nosilcev za bombe.

Toda predobro sva se zavedala svojega položaja, da bi se drznila kar koli vprašati. Nihče ne vprašuje za vojaške tajnosti.

Toda general MacArthur je nadaljeval z narekovanjem:

«Tisoči sovražnikovih vojakov so utonili s potopljenimi ladjami. Sovražniku smo pokazali prv majhen primer, kaj se mu bo zgodilo, ko bodo Združene države pr merno oborožene in jim ne bo tr ba bojevati se s takšno nadmočjo ki jo ima danes sovražnik».

Kot izraz svojega zadovoljst je bruhnilo iz njega: «Kaj takš ga seveda za našega sovražnika n bo prijetna stvar!»

Zvečer smo slišali tokijsko ra dijsko postajo, kako je razglašal v svet:

«Štiri in dvajset ameriških let je napadlo zaliv Subic!»

Štiri in dvajset torej! Ni bil konec vzklikanju. S štiri in dvajset bombniki bi general Mac Arthur lahko držal vse filipinske otoke.

Pozneje smo izvedeli, **kako** mu je uspelo to izvršiti.

(Nadaljevanje prihodnjič)

MALI OGLASI

ZASTOPNIKOM, trgovcem na debelo, komisijskim prodajalcem: nudimo vam prodajo naših igračk, ki imajo preizkusen uspeh. Najugodnejši pogoji! «Organizzazione radiobagnini», Roma, Piazza Spagna (Sklicujte se na ta oglas).

5073 P

Z žicami za električne grevce

razpolaga milanska industrija. Konkurenčne cene. Naročilnice pošljite na naslov

INDUSTRIA TRAFILATI ELETTROTECNICI - TERMICI

MILANO - via Ronchi, 24 (Miralago)